

Formació per a les famílies

Definició

Formar-se és adquirir o actualitzar coneixements, capacitats, habilitats o actituds en diferents contextos, per poder donar una resposta més eficaç i eficient davant els reptes que ens proposem i les responsabilitats adquirides.

Introducció

Són moltes les pràctiques de centres educatius que han trobat un espai i un temps per compartir, amb les famílies, experiències i reflexions sobre l'educació del seus fills i filles.

La relació de les famílies amb els fills i filles, les expectatives sobre el seu futur o l'acompanyament que poden proporcionar-los en el procés escolar són alguns dels elements claus per l'èxit escolar i educatiu de l'alumnat. Un bon recurs per millorar aquests processos educatius són els espais formatius per a famílies que dissenyen els centres educatius amb les seves AMPA o AFA.

D'altra banda, el context social és una realitat canviant i, com a conseqüència, la tasca d'educar es fa cada cop més complexa. Actualment, a Europa s'ha obert un debat sobre l'exercici de les responsabilitats parentals en el context dels canvis socials, jurídics i econòmics que afecten el desenvolupament de la vida diària de les famílies. En aquest debat sorgeix el concepte de parentalitat positiva, que el Consell d'Europa defineix com el *“comportament dels pares que es basa en l'interès superior del nen, en la seva cura i el foment de les seves capacitats, evitant la violència i donant-li reconeixement i orientació que inclou l'establiment de límits que permetin el seu ple desenvolupament.”*

La complexitat del context social fa més necessari que mai una formació entre iguals basada en el concepte de parentalitat positiva. Els centres educatius han de facilitar i dinamitzar activitats formatives o espais de diàleg on pares i mares intercanviïn idees sobre l'educació dels fills i com afrontar dificultats en el dia a dia. L'objectiu serà donar suport a la diversitat d'habilitats parentals des de la intenció d'impulsar la comunicació i l'intercanvi d'experiències, alternatives i recursos.

Però la participació de les famílies en la formació de pares i mares presenta actualment, per diferents motius, certes dificultats. Cal que entre tots i totes trobem la manera, d'afavorir aquestes actuacions i millorar la situació.

La formació per a famílies pot tenir diferents formats. Entre ells destaquen:

- Conferència, en la que la finalitat és la sensibilització, informació i difusió, al voltant d'un tema.
- Espais d'intercanvi de pares i mares, per tal de debatre o compartir estratègies educatives aplicades a l'àmbit familiar així com intercanviar experiències amb altres famílies que viuen circumstàncies semblants, tot compartint sentiments, situacions, recursos, actuacions i reflexions.
- Tallers, que tenen un caràcter eminentment pràctic, amb l'objectiu que els pares i mares puguin experimentar, reajustar actuacions i parlar d'aspectes aplicables a l'educació dels fills a partir d'una dinàmica o activitat vivencial.

- Debats educatius, amb assistència de pares i mares, professorat i altres professionals vinculats amb el camp educatiu.
- Cafès tertúlia, on assisteixen majoritàriament famílies però també oberts a altres professionals que, en un ambient relaxat, poden compartir i intercanviar idees, processos, reflexions o criteris.
- Cursos de formació adreçats a tota la comunitat educativa. Els pares i mares assisteixen i es formen per poder integrar-se a un projecte compartit (exemple el programa de mediació escolar).
- Fòrums en espais virtuals d'intercanvi d'opinions.
- Tertúlies dialògiques on a partir d'un text literari el professorat, l'alumnat, els familiars i altres agents reflexionen conjuntament.

Normativa de referència

Diagnosi, propostes d'actuació i recursos

Els centres educatius poden valorar la seva situació respecte a la línia d'intervenció, indicant a cada afirmació o ítem de diagnosi el grau d'assoliment o acord (gens, poc, bastant, molt). A partir de les seves respostes, l'aplicació Escola i Famílies genera els punts forts i febles i proposa unes actuacions de millora i ofereix uns recursos relacionats amb cada tema.

FORMACIÓ. ÀMBIT CENTRE

ÍTEM DE DIAGNOSI:

1. Promovem actuacions per sensibilitzar la comunitat escolar de la importància de la formació de les famílies i de la participació dels docents en aquesta formació.

ACTUACIONS:

- Informar i difondre els espais formatius per a famílies i facilitar la participació dels docents i altres professionals del centre.
- Designar una persona encarregada de coordinar i dinamitzar, conjuntament amb l'AMPA, la formació per a pares i mares.
- Fer difusió de l'oferta de formació existent per a les famílies.
- Organitzar xerrades per al professorat i les famílies impartides per persones del propi centre o del seu entorn sobre temes diversos.
- Designar una persona encarregada de coordinar i dinamitzar, conjuntament amb l'AMPA, la formació per a famílies.

ÍTEM DE DIAGNOSI:

2. Facilem diferents espais d'intercanvi entre les famílies, professorat i resta de membres de la comunitat educativa.

ACTUACIONS:

- Dissenyar, d'acord amb l'AMPA, xerrades i tallers formatius sobre temes diversos, segons les necessitats i característiques de les famílies.
- Dissenyar, d'acord amb l'AMPA, espais informals de relació per a les famílies.
- Dissenyar, d'acord amb l'AMPA, espais formatius com tertúlies pedagògiques o literàries per tal d'afavorir la relació entre famílies.
- Facilitar un espai web o bloc de centre perquè les famílies puguin compartir coneixement.

- Iniciar comunitats d'aprenentatge virtuals espontànies i amb dinàmica pròpia.

ÍTEM DE DIAGNOSI:

3. Aprofitem recursos en línia per consolidar la formació de famílies.

ACTUACIONS:

- Fer ús de les informacions, orientacions i recursos que facilita l'espai Famílies del web del Departament d'Educació sobre la formació de pares i mares.
- Donar a conèixer a les famílies els Mòduls formatius per famílies de l'espai Famílies del web del Departament d'Educació.
- Crear un banc de coneixement amb els continguts, materials, pràctiques de referència i estratègies formatives i donar-les a conèixer a totes les famílies.

ÍTEM DE DIAGNOSI:

4. Utilitzar estratègies per facilitar la formació per a famílies.

ACTUACIONS:

- Dissenyar i agrupar la formació de famílies, per etapes educatives, segons interessos.
- Fer coincidir els temes de la formació de pares i mares amb els temes que tracten els fills i filles a les tutories de grup o individuals.
- Utilitzar la participació d'un expert com un element complementari a la formació de les famílies i que doni resposta a les necessitats del grup.
- Programar formacions específiques sobre com ha de ser l'acompanyament escolar a casa.
- Planificar, d'acord amb l'AMPA, la formació de les famílies des de capacitats i sabers dels propis participants i no des de les seves mancances.
- Disposem d'espais o d'un servei on els fills petits de les famílies assistents puguin estar mentre dura la formació.
- Programar tertúlies dialògiques, literàries i/o pedagògiques, a partir de textos o llibres que les persones han triat per llegir.
- Fomentar l'organització de tallers formatius per a famílies en hores lectives, dins els centres educatius.

ÍTEM DE DIAGNOSI:

5. Promovem la formació de les famílies per estimular la seva participació en diferents òrgans de gestió del centre.

ACTUACIONS:

- Facilitar la formació dels dinamitzadors (pares, mares, professorat o altres) dels espais formatius de les famílies.
- Promoure i afavorir la formació orientada als representants de pares i mares (consells escolars, AMPA i delegats de curs).
- Implicar a les famílies en la formació sobre mediació escolar i pràctiques restauratives per tal que es puguin incorporar a l'equip de mediació de centre.

ÍTEM DE DIAGNOSI:

6. Recollim i compartim les pràctiques i els recursos treballats en l'àmbit de la formació per a les famílies.

ACTUACIONS:

- Convidar les famílies d'altres centres a les activitats formatives programades.
- Recollir i difondre les experiències sobre la formació per a famílies que es duen a terme en el centre: als seminaris de traspàs primària-secundària, a les reunions amb altres centres de l'entorn o als espais virtuals d'intercanvi.

ÍTEM DE DIAGNOSI:

7. Valorem i, si s'escau, replantegem al final de cada curs les accions formatives adreçades a les famílies.

ACTUACIONS:

- Avaluar individualment l'acció formativa i fer arribar les valoracions de la formació a tots els participants.
- Incloure la valoració de la formació de les famílies en la memòria anual de centre i elaborar i recollir les propostes de millora.
- Detectar les necessitats formatives de les famílies.

RECURSOS

[Espai Famílies del web del Departament d'Educació](#)

En aquest web s'ofereixen informacions, orientacions i recursos a les famílies sobre l'escolaritat i els processos educatius dels fills. Els centres poden utilitzar aquestes informacions en el moment de l'acollida de les famílies, en les entrevistes, reunions generals, formacions...

[Formació per a famílies](#). Espai Famílies del web d'Educació.

En aquest apartat del web, es faciliten uns mòduls formatius que ajuden a organitzar la formació per a pares i mares.

[Mòdul formatiu. Acompanyament escolar a casa](#) Espai famílies del web del Departament d'Educació.

En aquesta proposta de formació s'ofereixen recursos per organitzar sessions formatives al voltant de l'acompanyament escolar a casa.

[Orientacions per fer un pla de formació per a famílies](#). Departament d'Educació.

En aquest document s'informa dels objectius i dels continguts que hauria de tenir un Pla de formació per a famílies, i es donen orientacions per a fer-ho.

[Créixer en família](#). Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

En aquest web es presenta un nou programa formatiu, en el que s'inclou un cicle de tallers adreçat a grups de famílies.

[Edublocs per a pares i mares](#). Departament d'Educació.

En aquesta guia s'ofereixen orientacions per utilitzar els edublocs com un recurs que pot facilitar la participació de pares i mares en la formació per a famílies. Els edublocs són blocs elaborats amb la finalitat d'informar i compartir amb les famílies criteris educatius, millorant així la continuïtat i coherència educativa entre l'escola i la família

[Una comunitat educativa restaurativa i resiliència](#). Departament d'Educació.

En aquest apartat de la XTEC s'ofereix un marc teòric i un banc de recursos basats en l'enfocament restauratiu per promoure la resiliència.

[Qüestionari de satisfacció del conjunt d'activitats formatives](#). Departament d'Educació

En aquest document es pot trobar un qüestionari per conèixer la valoració que fan els participants en activitats formatives.

Qüestionari de necessitats formatives per a les famílies

El Departament d'Educació ha elaborat aquest qüestionari, adaptat a primària i a secundària, amb la finalitat d'ajudar els centres a detectar les necessitats de formació de les famílies.

FORMACIÓ. ÀMBIT AULA

ÍTEM DE DIAGNOSI:

1. Tenim en compte els temes d'interès de les famílies del grup classe a l'hora de dissenyar els continguts formatius que ofereix el centre.

ACTUACIONS:

- Aprofitar les reunions de grup per recollir les necessitats formatives de les famílies.
- Incloure en els continguts de la formació de famílies aquells temes que es tracten amb els alumnes en el marc de l'acció tutorial.

ÍTEM DE DIAGNOSI:

2. Compartim amb les famílies estratègies i recursos per fer l'acompanyament escolar dels fills i filles.

ACTUACIONS:

- Fer arribar a les famílies els continguts de les diferents matèries i la forma de poder complementar aquests coneixements des de casa.
- Oferir a les famílies orientacions i recursos específics, que facilitin el treball diari d'acompanyament als seus fills i filles.
- Donar a conèixer a les famílies els espais de seguiment i acompanyament a casa i d'enquestes d'autoconeixement de l'espai Famílies del web del Departament d'Educació.
- Facilitar la creació de grups d'autoformació entre famílies a partir dels mòduls formatius que ofereix l'espai Famílies del web del Departament d'Educació.

ÍTEM DE DIAGNOSI:

3. Fomentem la relació entre els pares i mares dels alumnes d'una mateixa classe, cicle o etapa per facilitar la formació entre iguals.

ACTUACIONS:

- Incentivar l'organització de cafès tertúlia, on famílies i docents poden compartir i intercanviar idees, processos i reflexions sobre temes educatius.
- Convidar famílies que dinamitzin o formin part de grups de formació a les primeres reunions de pares i mares del grup classe.
- Dinamitzar, amb ajuda dels pares i mares delegats de classe, espais virtuals que permetin a les famílies compartir experiències, inquietuds o interessos comuns, siguin educatius o d'altre tipus.
- Disposar, en el web del centre o en el bloc d'aula, d'espais virtuals per compartir amb les famílies del grup classe orientacions i recursos que facilitin l'acompanyament escolar dels fills i filles.

RECURSOS

[Com fer les reunions d'inici de curs més participatives](#) Departament d'Educació.

El Departament d'Educació ha elaborat aquestes orientacions per ajudar els centres a implicar les famílies en el disseny i organització d'aquestes reunions.

FORMACIÓ. ÀMBIT ENTORN

ÍTEM DE DIAGNOSI:

1. Col·laborem amb l'Administració local en l'elaboració de projectes formatius per a les famílies i fomentem la seva participació.

ACTUACIONS:

- Col·laborar amb les administracions locals per dissenyar un projecte formatiu d'àmbit municipal per a famílies.
- Informar les famílies sobre xerrades, conferències, cursos... de temes educatius que organitzi el municipi i promoure'n la seva participació.
- En el cas de pertànyer a un Pla Educatiu d'Entorn, promoure la participació de l'AMPA i la resta de les famílies en grups de treball i reflexió.

ÍTEM DE DIAGNOSI:

2. Promovem la formació intercentres.

ACTUACIONS:

- Coordinar-se amb la resta de centres per optimitzar les accions de formació adreçades a les famílies.
- Promoure sessions o cursos de formació comunitària per a famílies.
- Organitzar tallers d'acompanyament escolar per a famílies d'àmbit comunitari (lectura, explicació de contes...)
- Organitzar trobades entre pares delegats de centres diversos per tal de posar en comú interessos de les famílies i planificar conjuntament possibles accions formatives.
- Organitzar espais d'intercanvi entre famílies i professorat o altres professionals de l'entorn educatiu.
- Fomentar la coordinació entre les AMPA dels centres de l'entorn per tal d'afavorir l'organització d'accions formatives per a famílies.

ÍTEM DE DIAGNOSI:

3. Informem i orientem les famílies sobre les activitats formatives organitzades per diferents entitats.

ACTUACIONS:

- Difondre les actuacions formatives organitzades des de diverses entitats i organismes que orientin les famílies en la seva funció educativa (Programes formatius del Departament de Drets Socials, de les Federacions i associacions de pares i mares, de les Diputacions ...).
- Fomentar la participació en tallers de llengua catalana organitzats en el municipi.

RECURSOS

[Créixer en família](#). Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

En el seu web presenta un nou programa formatiu basat en el concepte de parentalitat positiva, que consta d'un cicle de tallers adreçat a grups de famílies.

[Activitats de suport a la funció educativa de les famílies](#). Diputació de Barcelona

En el seu programa, la Diputació ofereix als serveis locals d'educació un conjunt de recursos tècnics que els ajudin a prevenir el fracàs escolar i a enfortir la participació educativa de les famílies als seus municipis.

[Cursos de català per adults](#). Consorci per a la Normalització Lingüística

En la seva programació, el Consorci ofereix cursos de català a diferents nivells, en les modalitats de presencial, i semipresencial- en línia i a distància.